

Oponentský posudek bakalářské práce

Název práce: Pojetí, formy a funkce mandaly v buddhistické tradici
Autor práce: Nikola Šedlová
Obor studia: Filosofie a religionistika
Posudek vypracoval: Mgr. Martin Klapetek, Ph.D. (Katedra filosofie a religionistiky TF JU)
Datum: 17. 5. 2018

Ve své bakalářské práci studentka podle mého názoru více méně prokázala schopnost samostatně pod metodickým vedením vedoucího práce zpracovat zvolené téma. Studentka se snažila vytvořit text s ohledem na zvolené téma a metodologii s využitím určitého množství informačních zdrojů (s. 51-55).¹ Osobně mne zajímá, jak je to u nás s časopiseckou produkcí buď přímo na dané téma, nebo alespoň na širší kontext. Rád bych se na tomto místě zeptal na její nyní již prohloubený osobní názor ohledně kvantity a kvality české odborné literatury²/časopiseckých studií k tématu její bakalářské práce, a to ve srovnání se zahraničím. Také mne zajímá, do jaké míry při heuristické fázi psaní sledovala již úspěšně obhájené kvalifikační práce na podobná témata. Jak lze tyto texty charakterizovat s ohledem na výběr tématu, použitou metodologii a obsah?

S ohledem na to, že rozsah bakalářské práce by se měl pohybovat mezi třiceti a čtyřiceti normostranami vlastního textu, předpokládám, že předložená práce tuto povinnost splňuje. Z hlediska formální úrovně práce je potřeba zmínit grafickou rovinu díla. Studentka se během zpracování více méně snažila zamezit překlepům a chybám, přesto se to vždy nepodařilo.³ Bohužel nalezneme velké množství jednoslabičných spojek a předložek na konci řádku.⁴ Co se týče poznámek pod čarou a odkazů na literaturu, poznámky byly podle mého názoru vhodně voleny i zpracovány.⁵ Občas bych uvítal přesnější odkazování na zdroje.⁶

1

¹ Seznam použitých zdrojů by si zasloužil pečlivější zpracování.

² Z jakého důvodu autorka nevyužila Bělka, L.: *Mandala a dějiny: Bidija D. Dandaron a burjatský buddhismus*. Brno: MUNI 2014.

³ „Univerzalita symbolu kruhu je patrná např. skrze jeho využití mnohými tradičními národy [sic!]“ (s. 12); „V tantrických směrech dokonce mandala slouží k [sic!] nadpřirozených mocností“ (s. 21); „... je člověk pod vlivem tří hybných sil, upíra [sic!] se dle karmického sestupu vpravo, ...“ (s. 37)

⁴ Např. s. 6, 7, 9, 11, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 33, 42, 44, 46.

⁵ S výrazem „Tamtéž“ autorka pracovala dosti nahodile (s. 13 je pro mne záhadou).

⁶ Na s. 20 se píše „Dle běžně dostupného výkladu je základním principem dualita dvou principů, rovněž může poukazovat na rovnováhu mezi mužským a ženským principem symbolicky znázorněných prostřednictvím dvou božstev“. Jako čtenář ale nemohu tušit, kde naleznu běžně dostupný výklad a kdo ho učinil (emický, nebo etický?). „Některé rozdíly mezi těmito dvěma obrazy sice jsou na první pohled zřejmé, avšak v četných případech bývá jantra zaměňována za mandalu, u některých autorů oba pojmy splývají.“ (s. 21) Kým bývá zaměňována a při jakých příležitostech? U kterých autorů? „Na mandalu můžeme také nahlížet jako na cestu či místo na níž se poutník vydá, aby jím rituálně prošel.“ Kdo je to my? Je to pořád

Jazyková a stylistická úroveň práce je vstřícně řečeno průměrná. Práci by velmi prospělo lepší používání synonym.⁷ Občas měl čtenář dojem, že čte překlad anglického textu.⁸ Co mne osobně velice vadilo, byl autorčin nešvar dublovat informace ve větách nacházejících se ihned za sebou.⁹ Podle mého názoru autorka v některých případech nezvládla pracovat s religionistickou terminologií (viz komentáře na konci posudku) a v některých případech jsem postrádal nutný odstup od tématu (viz komentáře na konci posudku).¹⁰ Oceňuji obrazové přílohy k textu bakalářské práce, které napomáhají čtenáři v proniknutí do problematiky.

Studentka se snažila strukturu práce zvládnout a smysluplně rozložit jednotlivé základní části textu. Osobně jsem se v textu bakalářské práce ztrácel, přes veškerou snahu bylo velice komplikované sledovat nějakou celistvou argumentační linii. Na některých místech text působí jako otevřené dveře do místnosti, kde je pozůstalost po nějakém sběrateli. Všude je spousta artefaktů a témat, divák/čtenář společně s průvodcem/autorkou jen těká pohledem po stěnách.¹¹ Osobně si myslím, že daleko vhodnější by bylo hlouběji věnovat pozornost buddhistickému/¹²tibetskému kontextu a komparativní přesahy nechat jako doplněk, nebo zajímavé rozšíření na magisterskou diplomovou práci. Nejprve strukturu práce autorka představila v *Úvodu* (s. 5n), pak si to čtenář prošel v jednotlivých kapitolách a v *Závěru* autorka zopakovala strukturu práce se základními informacemi (s. 48-49). Osobně oceňuji jako výraz jejího potenciálu pouze

---

ještě jazyk kvalifikační práce? „*Ty do mandaly přivádí jasné světlo vedoucí ze srdce meditujícího.*“ (s. 43) O co jde?

⁷ „... úzce zaměřená díla věnující se jednomu konkrétnímu typu mandaly na straně druhé. Mandalám v buddhismu je věnován prostor ...“ (s. 6); „Pojem obvykle označuje kruhovitý obrazec .... Základem pojmu i obrazce mandaly zůstává kruh, kterému bude věnovaná následující kapitola.“ (s. 7); „...považovány za tzv. kulturní symboly. Jedním velkých kulturních symbolů je kruh. Prošel mnohými kulturami, ...“ (s. 11).

⁸ „S nejstarší formou mandal se setkáváme v původních směrech hinduistickém náboženství, ze kterého vycházejí koncepty mandaly dalších tradic. Tento koncept provází tantrické i jogínské směry hinduismu i buddhismu.“ (s. 18); „Z indické hinduistické tradice přichází mandala i do **buddhistického učení**.

Buddhistické učení provází neustálá snaha o sebezdokonalování. Sebezdokonalování obsahuje různé meditační techniky, modlitby a zasvěcovací rituály.“ (s. 22), podobně na s. 45.

⁹ „Prošel mnohými kulturami, přesto si ponechal svou prvotní obsahovou složku a je prapočátkem symbolického zpodobňování jednoty vůbec. Nezačínající ani nekončící kruh je označován za dokonalý tvar, který je symbolem celistvosti či jednoty.“ (s. 9); „Univerzalita symbolu kruhu je patrná např. skrze jeho využití mnohými tradičními národů [sic!] či kulturními tradicemi k vyjádření univerzálních principů, které jsou všem společné a k nimž je vztahován jeho významový obsah“ (s. 12); „V tomto pojetí jsou jantry nástrojem působení vlastní vizuální silou, stimuluje vnitřní vizuální imaginace jedince“ (s. 19); „Předpokladem k interpretaci janter je dokonalé seznámení se základními principy hinduistické ornamentální metafyziky. V symbolice jantry dochází k veškerému rozbíjení běžné logiky a člověka vrhá do metafyzických sfér mimo rámec našeho racionálního uvažování“ (s. 20);

¹⁰ „I když tato práce je primárně zaměřená na mandaly v buddhismu, **jimiž jsem nejvíce fascinována**, prostor věnuji i porovnávání pojetí mandaly mimo něj.“ (s. 6); „Mandala tvoří část buddhistické praxe a praktikujícího buddhista je skrze vlastní mysl mandalou veden k **jeho vysněnému cíli**“ (s. 22);

¹¹ Příkladem je poslední odstavec na s. 11, text na s. 25.

¹² Na s. 23 autorka zmíní japonský pojem mandara a odchází od tématu. Věnovat pozornost tomuto kontextu by bylo daleko přínosnější, než široce komparovat Tibet s Evropou a mandaly s rozetami středověkých katedrál. Podobně na s. 41 se jen tak mimochodem objeví věta „*Mandaly v buddhismu mohou být rovněž stavby v mohutném měřítku v podobě stúp, chrámů či klášterů.*“

část závěru (s. 49-50). Ukazuje na to, že autorka zvládá jít více odborně do hloubky a nejen se pohybovat po deskripci povrchu problému.¹³ Děkuji za vysvětlení rituálu vnějšího obětování mandaly (s. 45n).

Pro čtenáře bylo docela nešikovné, že autorka zaváděla pojmy (např. jantra) a k jejich definici se vrátila až daleko později.¹⁴

Ze svého úhlu pohledu nabízím témata k diskuzi.

1. V Úvodu na s. 5 píšete „*Tato závěrečná práce je věnovaná mystériu nazývaném mandala*“. Opravdu je nutné na začátku kvalifikační práce z religionistiky označovat mandalu za mystérium?
2. V Úvodu na s. 5 píšete „*Samotné téma jsem vybrala především díky svému vlastnímu zájmu o tyto obrazce a vlastní cestě s nimi v rámci arteterapie*.“ Pracujete s nimi jako s objekty v arteterapii, kterou vedete, nebo jste klientem této terapie?
3. Na s. 7 píšete „*Původ slova mandala pochází ze starověkého sanskrtu, avšak později se tento pojem stal nadčasově a nad kulturně užívaným i v ostatních tradicích*.“ Kým je používán? V západní odborné tradici, nebo samotnými vyznavači?¹⁵
4. Na s. 7 píšete „*Obvykle je chápán jako mystický diagram v podobě kruhu nebo geometrická vizuální pomůcka, která vždy odkazuje k něčemu centrálnímu, podstatnému, tedy ke středu*“. Proč mystický, v jakém slova smyslu?¹⁶
5. Na s. 7 píšete „*Tento diagram na sebe může brát různé podoby, od nejjednoduššího ztvárnění až ke složitým, abstraktním či téměř transcendentálním formám*.“ V jaké smyslu „abstraktním či téměř transcendentálním“?
6. Na s. 19 až skoro poeticky píšete „*Skutečný význam janter zůstává do značné míry zahalený*.“ Jako oponent kvalifikační práce se tedy ptám: pro koho a proč?
7. Na s. 20 píšete „*Šrí jantra¹⁷ je klasickým příkladem, kdy k úplnému pochopení a dokonalé interpretaci takto propracovaného obrazce může dojít pouze zasvěcenec*.“ Nabízí komparativní religionistika podobné příklady z jiných systémů? Neplatí to nakonec o všech obrazcích?
8. Na s. 21 píšete „*Jantra většinou obsahuje jednu konturovou barvu, většinou barvu kurkumovou*“. Tušíte proč, je to podstatné? Všechny ty černé varianty jsou tedy jen technickými řešeními při překreslení v západních příručkách?

¹³ Přesně zde měla být diskuze s odbornou literaturou. Bohužel se jí čtenář nedočká.

¹⁴ Pojem **jantra** se objevuje na s. 9, na 17 se čtenář doví, že je z Indie. Čtenář ale nemůže tušit, že definice pojmu bude až na s. 18. Na s. 29 se objevuje spojení **Kálačakra tantra** a jen tak se pokračuje dál. Ale na s. 43 se už čtenář doví víc. Na s. 30 se objevuje **pán vadžry** a čtenář jen tuší, kdo to asi je.

¹⁵ Podobně na s. 9 „*Mandala je dnes bezesporu mezinárodně užívaným termínem*“.

¹⁶ Podobně na s. 11 „*Symbol kruhu se objevuje i v mystických schématech*“ a znovu na s. 18.

¹⁷ Netuším, jestli tu má být velké, neb malé písmeno, autorka používá obě varianty.

9. Na s. 21 píšete „V mandalách se dále objevuje rozmanitá ikonografie a množství ilustrací buddhů, bódhisattvů a dalších božských postav.“ Výraz „dalších božských postav“ znamená přesně co? Že buddhové a bódhisattvové jsou bohy, nebo že vedle těchto dvou skupin bytostí jsou tam také bohové?¹⁸ Na s. 29 píšete „Po formální stránce zde mandala opět přejímá vzor kruhu, který je však vyplňován vyobrazením **božských postav buddhů** [sic!] a jejich atributů. Ilustrace **božstev** patří mezi hlavní znaky buddhistických mandal, a i když se ve všech případech neobjevují přesně zpracované postavy, můžeme nacházet symboly představující některého z **božských buddhů**, [sic!] džinů, bódhisattvů.“ Atd.¹⁹
10. Na s. 22 píšete „O tom vypovídá i její obsahová ilustrace zpracovávající ty nejvdědnější buddhistické mýty a klasické božské postavy“. V jakém slova smyslu mýty?²⁰ Kdo jsou ty „klasické božské postavy“?
11. Na s. 31 píšete „Ty jsou nakonec rozestaveny okolo desky společně s obětinami darovaným **dvánácti obětujícími se bohyně**.“ O koho se jedná?²¹
12. Na s. 22 píšete „Je prostorem (mnohdy celým světem nebo palácem), kam se jedinec vydává, aby se setkal s něčím větším, než je on sám a ideálně v tomto prostoru pochopil vnitřní obsah mandaly se kterým se **hrdinně** navrátí zpět“. Proč hrdinně? Aplikujete zde teoretickou trojici „bůh, démon, heros“, nebo jen slovní obrat?
13. Vysvětlíte tvrzení ze s. 26, že „Do povědomí západní kultury termín mandala dostal prostřednictvím švýcarského psychologa C. G. Junga“.
14. Spojení „tantrická liturgie“ (s. 31) je Vaše, nebo převzato z literatury?
15. Proč buddhistickou Táru označujete za bohyni, proč Avalokitešvaru označujete za buddhu (s. 31)?

¹⁸ S tím souvisí na s. 21 „V mandalách je obsažená rituální forma pro získání **božské přízně**.“ Pokud hovoříte o božské přízni, jsou to tedy jen hinduistické mandaly, nebo i buddhistické? Pokud i v buddhistických, které bohy máte na mysli? Hněvivá božstva? Na s. 26n píšete „V dobách, kdy se Jung zabýval tibetským buddhismem, nebylo dostatečné množství pramenů, a proto v některých případech lze vidět jeho **mylné pokusy interpretace, např. „mandala jako symbol božství**“. Tak jak je to s těmi bohy a božskou přízní? Na s. 30 píšete „Poté započíná **příprava božského prostoru**“. V jakém smyslu je ten prostor božský? Na s. 30 píšete „Po přípravné fázi **vysvěcování prostoru pro božstvo** přichází vyplňování a **vybarvování mandaly**.“ Zase jsou to hněvivá božstva?

¹⁹ Dále na s. 30 „Zvuk praskání zároveň představuje **zvuky božstev** a jejich družek vtažených do provázku. Provázek je tvořen z pěti barevnými vlákny představujícími „**moudrosti Buddhů Taththágotů: zelená moudrost Akšóbhji, černá Amoghasiddhiho, červená Ratmasabhavy, bílá Amitháby a žlutá Vairóčany**.“ Provázek se stává oživeným **uvedenými božstvy**, je překládán před jednu z Bráhmových základních linií (východozápadní) a břinknutím se vtiskne.“ Která jsou božstva, jejichž zvuk představuje zvuk praskání provázku? Která jsou ta „uvedená božstva“? Na s. 33 „**Hlavními motivy vnitřního prostoru buddhistických mandal jsou zmíněné postavy buddhů. Veškeré vyobrazované božstvo má jasně dané uspořádání**.“ Máte na mysli hněvivá božstva?

²⁰ Podobně na s. 25 „**Hlavní představou těchto labyrintů je myšlenka pouti do svatého Jeruzaléma, křesťané poklekávají, modlí se a pomalu se posouvají do středu labyrintu (mýtické představy Jeruzaléma)**.“ Proč je ta představa mýtická?

²¹ Je to totéž, co zmiňujete na s. 44?

16. Na základě čeho tvrdíte, že „*Mandaly můžeme považovat za nejtypičtější a nejnámější příklady buddhistického umění, kde bývá základem precizně ztvárněných děl hrajících všemi barvami.*“ (s. 40)?
17. Na s. 40 píšete „*Bohužel zhruba od 19. století se tradice přírodních barev pomalu nahrazuje barvami chemickými.*“ Proč bohužel, v čem je to negativní, nebo je to jen řečnický obrat?
18. Považujete větu na s. 46 „*Těm, jež přinášejí tuto obětinu upřímně a se správnou motivací, představuje každé jednotlivé zrno plodné semeno, ze kterého lze dosáhnout dokonalého probuzení.*“ za tzv. religionistickou větu z kvalifikační práce?²²

Bakalářskou práci na téma: „*Pojetí, formy a funkce mandaly v buddhistické tradici*“ po třech dnech čtení se stovkami komentářů a celodenním psaní posudku **doporučuji** k obhajobě. Jakožto oponent navrhuji komisi k zvážení ohodnotit zmiňovanou bakalářskou práci až **po velice zdařilé obhajobě** známkou **velmi dobře**.

Martin Klapetek

---

²² Podobně na s. 50 „*Osobně se cítím nejvíce oslovena kulturní nezávislostí pojmu i obrazce mandaly symbolizujícího aspekt univerzální jednoty napříč všemi tradicemi. S tím souvisí rovněž univerzalita jejího používání jako prostředku, který si člověk vytváří sám, aby podstoupil duchovní či mystickou cestu do svého nitra.*“